

Uredništvo in uprava: Ljubljana, poštni predal 290.

Dopisi morajo biti frankirani in podpisani ter opremljeni s štampiljko dotične organizacije.

Rokopisi se ne vračajo.

Cek. račun 13.562

DELAVEC

STROKOVNI ČASOPIS.

Izhaja 10. in 25. dne v mesecu.

Stane posamezna številka
Din 2.—, mesečno Din 4.—, celoletno Din 48.—, Za članstvo izvod Din 1.—.

Oglasil po ceniku.

Telefon šte. 3478.

Delavcem in nameščencem v razmišljanje.

Fašizem je gorje naše dobe.

Te dni smo čitali v listih, da snuje bogati rumunski senator Tatarescu novo stranko. Stranka se bo imenovala narodno-socialistična. Vodstvo je izdalo oklic, v katerem razlaga svoj program, ki obsega v glavnem borbo proti socializmu in boljševizmu. Z ustanovitvijo te stranke imajo sedaj v Rumuniji tri desničarsko-radikalne stranke. Poleg nove stranke obstojata že liga za obrambo krščanstva in železna garda.

To nam pove najnovejše poročilo. Če pa hočemo snovanje teh »narodno-socialističnih« strank razumeti, je pa potrebno, da se vsaj nekoliko ozremo po svetu in v zgodovino razvoja zlasti zadnjih let, ki nam jasno pokaže namen teh novih »modernih« gibanj po vseh »bolj ali manj civiliziranih« deželah. Epidemično se širi gibanje pod geslom borbe proti socializmu in boljševizmu, to je proti reviziji gospodarskega sistema, ki je spraval nad dvajset milijonov ljudi v socialno bedo in ki ostale delovne sloje izkorišča do skrajnosti.

Namen tega gibanja, pravijo, je borba proti socializmu in boljševizmu, je pa v resnici le borba kapitalizma za ohranitev vseh nedostatkov v sedanjem gospodarskem sistemu. Borba gre proti upravišnim zahtevam človeštva, ki zahteva, da naj uživa ustvarjena borba v potrebni izmeri vse človeštvo. Socializem in boljševizem sta le dobrodošli gesli. Dolgoletno kapitalistično grmenje proti socializmu je sedaj najprimernejša vaba za nacionalistične in sociološke navneže. In uspehe imajo. Milijone žrtvujejo v te namene za voditelje, množice pa slepo nasledajo praznim besedam, ki navidez utrjujejo gospodarski sistem in vodijo človeštvo v še večjo odvisnost in katastrofalno socialno bedo ter nevarno negotovost.

Nacionalni fašizem se igra s človeštvom, kakor je delala vedno plast, ki je zapovedovala narodom.

V srednjem veku se je fevdalna veleposest naslanjala na verstvo, cerkve, ki so bile dovolj močna opora gospodarskemu sistemu. Sčasoma se je pa to bratstvo izpremenilo. Verstva so se jela boriti za posvetno oblast in se pri tem opirala na narode. Vitezom niso zadoščali več hlapci ali »Landsknechte«. Snovati so morali zveze, države in stalno vojsko, ki je bila absolutno pod njihovim vplivom. Po daljši dobi je dobil premoč kapitalizem. Ta je imel svoje interese. Dobiček, profit. Kapital je dajal tudi državam denar in države so prihajale v njegovo odvisnost. Kapital je zahteval več dobička in silil države k imperializmu in imperialističnim vojnjam.

Vsi narodi, pa naj si bodo zmagovalci in poraženci, trpe zaradi posledic vojne. Kapitalizem hoče nadomestiti v vojni zapravljeni kapital, ki ga morajo plačati premaganci. Pol sveta je v krizi zaradi pomanjkanja denarja, pol pa, ker ne dobi zahtevanega kapitala. Tu manjka denarja in ni kupcev; tam nimajo zaupanja in nimajo kam prodajati izdelkov in pridelkov. Oboji se branijo tujega blaga in se obdajajo s carinskimi mejami. Promet ni in ne more biti organiziran. Posledica je težka gospodarska kriza, ki drobi industrijo, banke in posamezne kapitaliste kot orehe. Vse so izsesali

Cankarjeva družba, sodrugl in poverjeniki, naj ne žuti krize! To je [naša delavska književna družba in zato pokažimo, kako znamo držati svoje ustanove! Knjige bodo letos prav lepe in zanimive. Nabirajte članel 20 Din naročnine ni tak denar, da bi ga sodrug ali sodružica poleg vse krize ne zmogla, če le hočeta. — Pokažimo samega sebel

iz narodov in sedaj propada njih kapitalistični ustroj, ker morda en milijon kapitalistov ne more nadomestiti dveh milijard konsumentov.

Ves aranžma, tako politični kakor gospodarski, je povzročil po vojni ljubosumnost med državami. Mirotovna pogodba jim ni všeč. Ne Italijanom, ne Madžarom, ne Nemcem itd. Zato na teh sporih glodajo že deset let in razvnamajo nacionalne strasti vsak v svoji deželi prav na podoben način, kakor pred vojno. Kapitalizem je videl, da ta pšenica dozoreva.

V cvetju je nacionalna hujskarija, države in narodi so z mirovnimi pogodbami deloma opravičeno nezadovoljni in socialna beda grasira. V tem položaju se bodo narodi radi oprijeli tudi prazne besede, ki hujska drugega proti drugemu, ki jim obeta nedosegljiva nebesa. Demokracija ne more več ustreči ljudem, čeprav so drugi vzroki — naši gospo-

darski. Dajmo, kupimo nacionaliste. In kupujejo jih. Nemški Hitler ima 6 milijonov dinarjev letnih prejemkov.

In tako se je zatekal kapitalizem po vseh deželah k nacionalnemu šovinizmu, ki naj prevzame diktaturo med narodi pod njegovo kontrolo in vodstvom.

V zmoti pa je, kdor misli, da je šovinistična nacionalna diktatura pravi izhod iz današnjih žalostnih razmer. Diktatura v sedanjih razmerah ima sicer namen zavarovati hrbet obstoječemu gospodarskemu sistemu. Toda ta diktatura tega vprašanja na tak način ne bo mogla rešiti, ker gospodarski sistem absolutno zahteva nujno temeljitih reform. Če človeška družba tega ne bo hotela storiti sama po svoji pameti in razumu, bo to storil razvoj sam.

Naša dolžnost pa je, da varujemo svobodo človeštva.

Enketa o novem pravilniku bratovskih skladnic.

Med 18. in 20. majem se je vršila v Beogradu v prostorih Glavne bratovske skladnice anketa o novem pravilniku bratovskih skladnic.

Anketo je otvoril generalni direktor ministrstva za šume in rude g. inž. Belančič. Tekom razprav jo je vodil rudarski glavar, g. dvorni svetnik Stergar.

Delavstvo so pa zastopali na anketi predstavniki rudarskih organizacij, bratovskih skladnic in Delavskih zbornic.

Osnutek novih pravil bratovske skladnice pušča predpise o nezgodnem zavarovanju neizpremenjene. Dajatve bolniškega zavarovanja, zlasti podpore za slučaj poroda, se v novem osnutku precej poslabšujejo. Vendar delavstvo ta poslabšanja še ne bodo toliko zadela, kakor splošna revizija starostnih rent, ki jo novi osnutek predvideva. Vse starostne rente se bodo znižale po novem osnutku za okrog 20 odst., odpadla bo karenčna doba 5 let za slučaj težkih obolenj.

Delavska delegacija je skušala omiliti na anketi trdote, ki jih prinaša v tem pogledu novi pravilnik. Zlasti ostro je nastopala proti odpravitvi petletnega karenčnega roka za težko bolne. Pri vsem vpoštevanju težkega stanja bratovskih skladnic smo mnenja, da bi morali biti slučajni dolgotrajne bolezni, kakor n. pr. tuberkuloze in slično, zadnji, ki bi smeli pomagati bratovske skladnice sanirati.

Bolj zadovoljiva so nova pravila v pogledu očuvanja pridobljenih pravic. To je, kot smo že ponovno poudarjali, predpogoj za solidno starostno zavarovanje.

Zlasti važno je v časih redukcij, kakor jih danes doživljamo, da omogoča pravilnik rudarjem pridobljene pravice čuvati.

Redaktorji novega pravilnika so že v prvotnem osnutku v precejšnji meri vpoštevali, kar je v tem pogledu delavstvo zahtevalo. Upanje imamo, da se je delavska delegacija na anketi posrečilo tozadevna določila še izboljšati, tako da bo ta del nove uredbe prav dober. S tem pa je položen temeljni kamen za solidno delavsko zavarovanje. V koliko so mogoča daljnja izboljšanja rudarskega pokojninskega zavarovanja, to je odvisno predvsem od sredstev, ki se jih posreči za to zavarovanje zbrati.

V to smer je zastavila delavska delegacija na anketi težišče svoje akcije, dobro vedoč, da se da z vsake mize le toliko vzeti, kolikor se na njo položi.

Žal, da se je v tem pogledu mnogo ugodnejših prilik že zamudilo. Bili so časi, ko bi se bilo dalo nakloniti za sanacijo bratovskih skladnic lažje državno pomoč, kakor danes. Bili so časi, ko bi se bilo dalo vzeti iz rudarske produkcije lažje za sanacijo bratovskih skladnic potrebna sredstva, kakor danes.

Čeprav pa imamo računati danes s krizo, moramo računati vendar z

dejstvom, da je kriza baš pri bratovskih skladnicah najtežja. Zato bi bil zločin, ako bi skušali prispevke rudarskih podjetij za starostno zavarovanje v katerikoli obliki znižati. Posebno velja to za takozvani Pokrajinski pokojninski sklad.

Delavska delegacija je zastopala na anketi stališče, da mora ta sklad ostati in da se morajo porabiti njegovi viški za sanacijo bratovskih skladnic. Le če se to načelo sprejme, se bo moglo vsaj nekaj storiti tudi za izboljšanje rent starih upokojencev.

Z vsem povdankom je zahtevala delavska delegacija odgovarjajoče zastopstvo v upravi bratovskih skladnic.

J. Arh:

Licemerstvo.

Živimo v času, ko se ne samo vsak poedinec mora vedno ostreje boriti za svoj obstoj, temveč borba se zaostruje čimdalje bolj tudi med programi in načeli raznih interesnih skupin, katere streme za svojim uveljavljenjem v družbi, da s tem dajejo pravec in smer socialni in kulturni strukturi družbe.

Iz teh razlogov so nastale razne kulturne, politične in strokovne organizacije, katere imajo svoje določene programe in namen delovanja. Vsaka izmed njih se trudi zajeti čim širše množice naroda s tem, da ji vsaka po svoje skuša dokazati edino zveličavnost nje programa in načel. Seveda ostane tu odprto vprašanje lastne presoje, predvsem prizadetih delovnih slojev, da skušajo najti pravo orijentacijo.

Ker je razvoj človeške družbe in vse kar je z njo v zvezi, naravni zakon, bi naravno s tem morale računati vse te skupine. Ali, kakor smo že zgoraj omenili, da so to predstavnice raznih interesnih skupin, potem je jasno, da pride ena z drugo v navzkrižje, ker vsaka izmed njih mora služiti samo svojemu namenu, a za dosego tega rabi čim širšo zaslombo v narodu. Kako to doseči, je zopet druga stvar. Zakaj borba se danes vrši prav za prav samo med Delom in Kapitalom. Gre tu samo za to, kdo bo še v nadalje užival sadove Dela? Vse drugo, kar je izven tega, je privesek prvega ali drugega. Vendar, kakor povsod, kadar hoče nasprotnik zmagati nad nasprotnikom, se navadno ne spušča z njim v odprt, brezobziren boj, ker bi to stalo prevelike žrtve, temveč ga skuša premagati s taktiko. V tem slučaju kulturno, politično in gospodarsko zavojevati.

Kakor ima danes delovno ljudstvo jasno opredeljeno razredno borbo v boju s kapitalom, v obliki gospodarsko znanstvenega marksizma, tako ima kapital, v kolikor ne neposredno sam, svoje pomočnike zoper njega v takozvanih verskih in nacionalnih udruženjih, katerih glavna naloga je, oslabevati udarno moč marksistične ideje, ki se že močno uveljavlja med delovnim ljudstvom, in s tem podaljšati življenjsko dobo sebi in kapitalu na račun delovnega ljudstva.

To bi bila v glavnem analiza tudi današnjih strokovnih organizacij v naši državi. Vendar s tem nočemo reči, da ne bi bili tudi v nasprotnih organizacijah značajni ljudje, idealisti, ki po svoje mislijo, da je to prav, kar delajo. Je pač tako, da imamo še danes idealizem z zaprtimi in odprtimi očmi. Zato bi se moral, če bi bili tu povsod značajni ljudje, predvsem v vodstvu, vršiti strog načelen boj med temi organizacijami in razvoj osnove družbe bo pokazal še onim, kateri še danes zgoraj navedenega ne razumejo, kdo ima prav. Zakaj, vse, kar ni utemeljeno v navadnem razvoju življenja, bo moralo sčasom izginiti. Razvoj in ustroj socialnega obilježja gospodarskega reda sodobne družbe nam to dovolj jasno kaže in slepec je tisti, ki noče tega videti.

Konzorcij »Svobode« se je odločil, da izda v slovenskem prevodu knjigo

Karl Marx, Kapital.

V tem klasičnem delu razkriva Marx železne zakone gospodarstva in družbe. Njegova spoznanja so odločilno vplivala ne samo na teoretični razvoj socialno - ekonomske vede, temveč njegovi nauki so dali tudi pobudo

velikemu in globokemu ljudskemu gibanju, ki stremi po popolnejši človeški družbi.

Baš sedanja doba grandiozno potrjuje veljavnost in pravilnost gospodarskih in družabnih zakonov, kakor jih je odkril Marx.

Marxov „Kapital“

izda »Svoboda« po zadnji popolnjeni Borchardtovi ljudski izdaji. Juliju Borchardtu se je po sodbi vseh merodajnih kritikov posrečilo, da je

brez škode za razumevanje celotnega Marxovega sistema

izločil ves ne nujno potreben znanstven balast in ponavljanje, ki jemlje originalnemu delu preglednost in zaokroženost. Tako je omogočil širšim krogom, da morejo s pridom študirati to veliko delo, ki je v originalu preobsežno (ima okrog 2.200 strani).

S »Svobodino« izdajo »Kapitala«, ki je že preveden v vse druge kul-

turne jezike, hočemo tudi v slovenski literaturi postaviti geniju Karla Marxa skromen spomenik.

Knjiga je namenjena zavednemu delavstvu, zlasti delavski mladini, ki bo našla v njej za svoje ideale trdne argumente hladnega razuma.

Knjiga je namenjena tudi slovenskemu izobraženstvu in dijaštvu, ki se pri proučevanju socialno-ekonomskih problemov ne more izogniti znanstvenemu delu K. Marxa.

Končno je namenjena knjiga tudi vsem nasprotnikom naukov K. Marxa, da ga vsaj spoznajo, ker pri nas so ga običajno zavračali, ne da bi čitali njegovo delo.

Slovenski prevod za »Svobodino« izdajo se je pripravljala z vsjo skrbnostjo že tri leta in bo jezikovno dovršen in tekoč. Pridejan bo tolmač tujk in znanstvenih izrazov.

Knjiga bo izšla na 20 tiskovnih polah velikega formata in bo stala v prvovrstno platno vezana v prednaročnini SAMO DIN 50.— (kasneje Din 80.—).

Ta naročnina 50 Din mora biti PLAČANA NAJKASNEJE do 3. OKTOBRA t. l. Lahko plačujete v OBROKIH po položnicah, ki Vam jih na željo pošljemo. Knjige bomo razposlali le onim, ki bodo v naprej poravnali vso naročnino 50 Din.

Sodrug! Ne odlašajte! Naročite takoj!

Strokovna komisija za Slovenijo.

Kljub temu, da so rudarji po svojem lastnem razumu že toliko zreli, da vedo kam spadajo in da so ta nezdravi »narodni socializem« že tolikokrat obsodili, se še vendar hočejo gotovi odpadki z vso silo ujedati v njih kožo. Videč, da se tako po programu kakor po svoji sposobnosti v delovanju za rudarje med njimi ne morejo uveljaviti, skušajo izrabljati obstoječo bedo in vsak položaj v državi, ja niti ne strašijo se najpodlejših demagogij in umazanih obrekovanj pri oblastih, podjetjih in tudi delavstvom samim, samo da oblatijo razredno strokovno organizacijo in nje zaupnike. Če oni smatrajo to za časten način borbe s svojim idejnim nasprotnikom, potem povdarjamo mi, da so daleč od časti.

Mi nismo napisali zgoraj navedenega zaradi naše obrambe! Ne, nikakor ne. Temveč napisali smo zato, da prvič vedo, da za njih umazana dejanja mi vemo in drugič pa, da javno vržemo naše karte, da razvidi in presodi iz njih vsa naša poštena delavska

javnost, kdo je največji nasprotnik delavskega razreda v ovčji obleki, hujši od kapitala samega, zato da se bo delavstvo znalo čuvati ga.

Genljiv prizor.

Industrijec Vapa predsednik in duhovni voditelj nacionalnih delavskih strokovnih organizacij.

Delavski časopisi poročajo:

Pred nedavnim so jugoslovanski nacionalni delavci (Stankovičevi) doživeli jako rekli bi, do solz genljiv prizor. Storili so isto kakor nedavno njih konkurentka »Delavska zajednica«, ki je izvolila za svojega vodjo invalidnega častnika. Stankovičevi so pa istotako na pravi ceremonijalni način izvolili za svojega duhovnega vodjo in domrtnega častnega predsednika industrijca Milana Vapo.

Temu velikemu dogodku je za »vse jugoslovansko delavstvo« posvetilo glasilo nacionalnih »delavskih« organizacij »Rad i Trud« (ki se tiska na lepem, finem papirju

zahteva službojemnik povračilo škode, a službodajalec se tudi kaznuje, če noče izdati spričevala, ali vedoma izda neresnično spričevalo.

Službodajalec pa mora na zahtevo službojemnika izdati temu še posebno izpričevalo o nravnem vedenju, o vednosti in izobrazbi, ki jo je pokazal pri delu. Te stroške (koleke) pa mora očitno zopet trpeti službojemnik sam, ker zakon ničesar drugega ne določa, in je to nekako dodatno spričevalo.

Kako je treba vršiti službo? (§ 210.)

Ako ni bilo v pogodbi kaj drugega določeno in ne zahteva značaj službe same, mora vsakdo službo osebno vršiti. Delavec tedaj ne more poslati v službo svojega namestnika in ravnotako službodajalec ne more zahtevati, da bi šel delavec delat mesto k njemu, komu drugemu. Službo pa je treba vršiti vsekdar vestno in redno. Če ni posebej dogovorjeno, pomožno osobje ni dolžno opravljati hišnih opravil, ključavničarju na primer ni treba pometati ali gospodarju snaziti čevlje in podobno. Imeli smo slučaj, ko je zahteval tovarnar, naj bi sofer v prostem času izpraznjeval greznico in okopal vrt. Sofer je tako delo upravičeno odklonil in zahteval izplačilo zakonite odpovedne dobe, čeprav je službo takoj zapustil.

Vojaške vežbe in služba. (§ 221.)

Kadar je delavec poklican na vojaške vežbe, njegovo službeno razmerje ne preneha. Službodajalec mu mora tedaj še 4 tedne plačevati vse denarne prejemke, če je bil delavec v službi že nepretrgoma leto dni in če v tem času ne prejema od države odgovarjajoče odškodnine. Nima pa te pravice

gospoda Vape) skoro cel list. Med drugim pravi v slavošpevih naveden list:

»Dne 27. t. m. dopolne, v prostorih glavnega odbora strokovnih organizacij delavcev in kmetov v Poincaréjevi ulici, se je vršila skupna seja glavnega odbora in vseh predsednikov banovinskih odborov iz vse kraljevine, na kateri je bil tovariš Milan Vapa izvoljen za častnega predsednika in duhovnega voditelja vseh teh nacionalnih strokovnih organizacij. Po zaključku seje so vsi korporativno obiskali tovariša Milana Vapo, da ga obveste s pismenim odlokom o izvolitvi ter ga poprosijo, da to počastitev sprejme.

Tovariš Milan Vapa je sprejel glavne predstavnike ob eni popoldne v svoji tovarni. Sprejem, oziroma to srečanje je bilo jako genljivo, in sicer zlasti, ko je podal po nagovoru predsednika glavnega odbora tovariš Vapa roko vsakemu posebej, jo stisnil in spremljal s temi-le besedami: o kako so te žuljave roke razumne ter se popolnoma zavedajo potrebe vzajemnosti. Potem jih je Vapa odvedel v svojo delovno sobo in jih vlijudno pozdravljaj od srca ter jih prosil, da naj se gibljejo popolnoma domače in odkrito, kakor tudi, da naj ne smatrajo, da je pred njimi fabrikant, marveč iskren tovariš; istotako se bo vedel med njimi tudi on — tovariš Vapa kot pravi tovariš delavec ter jih prosi, da naj tudi od njega zahtevajo vse, kar hočejo, samo ne glave.

Takoj nato je tovariš Stojan Stanković, predsednik glavnega odbora, prečital sklep, podpisan od vseh delegatov in obenem s sklepom mu je izročil pozlačeni društveni znak. Očitno ginjeni tovariš Vapa je sprejel oboje, znak je poljubil in se z njim takoj okrasil.

Kako je prišlo do zakona o zavarovanju delavcev.

Govor ministra n. r. dr. Kukovca na proslavi desetletnice jugoslovanskega zakona za zavarovanje delavcev in otvoritve nove palače OUZD v Mariboru v nedeljo, 29. maja 1932.

Ko je osnovelec velike Nemčije knez Oton Bismarck bil z zakoni zoper socialiste brez uspeha poskušal zatreti borbo delavstva za boljše pogoje svojega dela, premislil si je in je pristopil k zakonodajstvu za zaščito delavstva, katero zakonodajstvo je tudi podlaga tega, kar danes imenujemo zakon za zavarovanje delavcev v Jugoslaviji. Nemčija se nikakor ni kesala, da je s temi žrtvami v prid delavstvu bil vzbujen interes njenega delavstva za veličino Nemčije in ima temu zahvaliti svojo rešitev v svetovni vojski kakor danes v svetovni krizi svoj obstanek in morebiti tudi svojo boljšo bodočnost.

Na mene je ta problem že kot dijaka na gimnaziji tu v Mariboru in ko sem bil na vseučilišču na Dunaju napravil silen utis in sem mu posvetil v svojem študiju več pozornosti nego vsemu drugemu. Nisem slutil, da mi bo svoj čas v javnih zadevah Jugoslavije to dobro služilo. Ko sem izvoljen v mariborskem okrožju poslancem v ustavotvorno skupščino kot minister socialne politike imel sodelovati na ureditvi države, imel sem veliko srečo, da je bilo v tem ministrstvu angažiranih cela vrsta izvrstnih strokovnjakov, ki so praktično stran tega vprašanja obvladovali.

Vprašanje zavarovanja delavcev za celo državo prav urediti je bilo tem težje, ker je obstoječe stanje v tem oziru bilo v posameznih pokrajinah različno. Štajerska, Kranjska in Dalmacija so imele bolniško zavarovanje in zavarovanje zoper nezgode po avstrijskem zakonu prilično dobro organizirano. Ravnotako je bilo to zavarovanje na višini časa v Vojvodini po ogrskem zakonu, podobno pa na področju kraljevine Hrvaške in Slavonije. Tudi v Bosni je na poseben način bilo upeljano bolniško zavarovanje, dočim še do zavarovanja zoper nezgode ni prišlo. Žalibog pa o vsem tem v

Nato je, ginjen do solz in »zavedajoč se ogromnega pomena tega sklepa predstavnikov strokovnih organizacij« delegaciji tovariš Vapa odgovoril tako-le:

Dragi tovariši!

Nisem se nadejal tako velikega počaščenja, s katerim me danes pozdravljate. Ali, ker to počaščenje prinaša veliko moralno odgovornost in nalaga vztrajnost v začetem delu, Vas, tovariši, prosim, da mi dovolite 15 dnevni rok, da o stvari dobro in vsestransko razmislim.

Po tem tako pomembnem in svečanem, toliko tudi tovariškem intimnem sprejemu, je tovariš Vapa v svoji poznani ljubeznivosti pozval delegate na čaj v svoj dom. Čaj je bil naročen za peto uro popoldne, in je vsa delegacija vabilo rada sprejela. In v svojstvu gostitelja je pa tovariš Vapa delegate povabil kot goste na skupno večerjo. Večerja je bila v gostilni Pri srbskem kralju, kjer so gosti ostali v najboljšem razpoloženju do ene ure ponoči.

V resnici je moral biti ta prizor neizrecno »genljiv«, genljiv »do solz«, ki najbrže nima primere v zgodovini sveta!...

In sedaj bo tem nacionalnim »delavcem« zasijal zlati čas, in ne bodo več stradal in trpeli v pomanjkanju. »Burgfrieden« je podpisan.

Na delegatskem zboru Narodne strokovne zveze v Ljubljani, ki je bil 29. maja t. l., pa je predsednik g. Juvan med drugim govoril (Glej »Jutro« od 30. V. 1932.):

S sorodnimi strokovnimi organizacijami v državi je N. S. Z. v ozki zvezi ter z njimi združena v federaciji vseh jugoslovanskih strokovnih zvez... itd.

Živel Vapa... in Burgfrieden!

Dr. Avg. Reisman:

Delovno pravo v novem obrtnem zakonu

(Iz predavanja o novem obrtnem zakonu v Strokovni komisiji v Mariboru.)

(Nadaljevanje.)

Varščina službojemnika.

Po prenehanju službenem razmerju mora službodajalec položiti službojemnikovo varščino, ki jo je ta morda prej izročil službodajalcu, pristojnemu sodišču, ako je noče takoj vrniti in morda zahteva od službojemnika povračilo kake škode. Delodajalec torej ne sme varščine pridržati, če je službeno razmerje prenehalo, četudi bi imel še toliko tirtaj od službojemnika.

Izpričevalo.

Ko preneha službeno razmerje, mora službodajalec izročiti službojemniku ob svojih stroških izpričevalo o trajanju in vrsti opravljenega službe. Če zahteva službojemnik izpričevalo med službenim razmerjem, mora trpeti sam te stroške (kolek).

V spričevalo pa ne sme službodajalec niti s črkami ničesar napisati, niti s kakimi znamenji označiti kaj takega, kar bi moglo službojemniku otežiti sprejem v drugo službo.

Ta spričevala morajo v treh dneh overoviti bodisi prisilne združbe (zadruge, trgovski gremiji in podobno), ki jim službodajalec pripada, če pa ni take združbe, občina na sedežu obrata.

Spričevala, ki jih službodajalec hrani, pa mora vsak čas izročiti službojemniku, če jih ta zahteva. V nasprotnem slučaju lahko

službojemnik, če je poklican k službovanju v stalni kader pri vojakih. Tedaj delavec izgubi pravico do plače z dnem, ko je prenehal delati.

Mezda.

Delojemniku je treba vsako delo redoma plačati, če ni bila izrecno pogojena brezplačnost. Ako plača ni bila določena s pogodbo, pa se smatra, da je bila mišljena in pogojena ona primerna plača, ki je za takšno podjetje in pomožno osobje dotične vrste v kraju običajna.

Delavec torej lahko vedno iztoži za svoje delo, če je isto vršil vestno in redno, kraju primerno plačo, četudi se ob vstopu v službo ni prav nič pogodil glede višine plače, pa se isti tudi ni izrecno odrekel. Primernost krajevne plače bo potem sodišče ugotovilo s poizvedbami pri občini, zadrugi, gremiju, trgovsko-obrotni zbornici, po pričah in zvedencih, itd.

Kdaj je treba izplačati zaslužek?

Zaslužek je treba izplačati predvsem vedno po opravljeni službi, če ni med strankama kaj drugega pogojeno, ali pri dotičnih službah krajevno kaj drugačnega v navadi.

Najpozneje zadnjega v mesecu, ali ob koncu poedinega posla, pa je treba zaslužek delavcu izplačati, če je odmerjena plača po mesecih, ali še krajših rokih. Pa tudi, če je plača odmerjena po daljših rokih, se mora delojemniku ob koncu koledarskega meseca izplačati toliko, kolikor je dotični mesec zaslužil, pa četudi bi se bil poprej pogodil, da se mu bo mezda plačevala šele vsako četrtletje.

Že s koncem tedna je treba izplačati mezdo, ki je odmerjena po uri, kosu, ali poedinih storitvah; če pa je služba višje vrste,

se mora tudi tako odmerjeno plačilo izplačati najpozneje ob koncu meseca. Vedno pa se mora ves zaslužek izplačati z dnem, ko preneha služba.

Vsaka pogodba, ki bi vsebovala kako drugačno, temu nasprotujoče določilo, bi bila neveljavna.

S posebno odredbo ministrstva socialne politike pa se bo lahko določilo, da se izplačuje mezda za gotove stroške pomožnega osobja kak drug dan v tednu, torej ne ob sobotah.

Predujem, na plačo.

Službojemnik, ki je plačan po kosu, ali poedinih storitvah (v akordu), lahko zahteva pred dospelostjo plače predujem v razmerju že izvršene službe s svojimi izdatki. Seveda bo to razmerje, koliko predujma se lahko zahteva, težko točno določiti. Tudi je ta pravica za delavca dvomljive praktične vrednosti, če podjetnik ne bo hotel pristovoljno dati tega predujma. Običajno bo končano že celo delo in s tem zapadla vsa mezda, preden bi bila tožba za izplačilo takšnega predujma končana pred sodiščem.

Kako se izplačuje mezda?

Mezdo v denarju mora delodajalec plačevati vedno le v dinarski vrednosti (valuti). Nedopustno je torej izplačilo mezde z boni, papirnatiimi nakaznicami, kot se je to lansko leto godilo celo v nekem rudniku in ravno tako se ne sme mezda plačevati v tujih valutah, n. pr. v lirah, šilingih itd.

Dajanje blaga na up, živil, alkoholnih pijač itd.

Službodajalec pa tudi ne smejo izročiti svojemu delavstvu blaga na up; tudi ne smejo zahtevati, da bi kupovali njihovi delavci potrebna živila, ki jih oni priporočajo, niti

